

MUZİKALÍQ BILIM BERIWDE BILIM HÁM TÁRBIYA BIRLIGINIŇ ÁHMIYETI

Zarimbetova Tursinay Berdibaevna

Ájiniyaz atındaǵı NMPI muzika tálimi hám kórkem-óner fakulteti
1-kurs magistrantı.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10158165>

Annotaciya. Bul teziste muzikalıq bilim beriwde bilim hám tárbiya birliginiń áhmiyeti haqqında hámde qaraqalpaq milliy qosıqları, ayaq oyunları jas áwladlardı haqıyqıy insan etip tárbiyalawda ayırıqsha orınǵa iye ekenligi haqqında sóz etilgen.

Gilt sózi: Muzika, milliy qosıqlar, ayaq oyunlar, sana-sezimin, oy-óris, ilim, mádeniyat, kórkem-óner.

IMPORTANCE OF MUSIC EDUCATION AND EDUCATION UNIT

Abstract. This thesis spoke about the importance of unity of knowledge and education in music education, as well as the role of Karakalpak national songs, national dances in the education of the younger generation of people.

Key word: music, national songs, national dances, feelings, thoughts, science, culture, art.

ВАЖНОСТЬ МУЗЫКАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ И ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. В данном тезисе говорилось о важности единства знаний и воспитания в музыкальном образовании, а также о роли каракалпакских национальных песен, национальных танцев в воспитании молодого поколения людей.

Ключевое слово: музыка, национальные песни, национальные танцы, чувства, мысли, наука, культура, искусство.

Xalqımızdın milliylikke bolǵan sana-sezimin, oy-órisin rawajlandırıw maqsetinde elimizde salt-dástúrler, tariyxıy ózgerisler, ilim mádeniyat hám kórkem-óner tarawları boyınsha úlken jetiskenliklerdın kirgizilgenligi búgingi kúnde ayqın kózge taslanbaqta.

Milliy muzika mádeniyatımızdaǵı usı jetiskenliklerdi sabaqta úyreniw bul eń aktual máselelerdın birinen esaplanadı.

Jámiyette joqarı adamgershilik pazıyletlerin jetilistiriw, milliy ideologiyanı qalıplestiriw jaslarımızǵa tariyxıy dástúrimizge, ulıwma adamgershilik qádiriyatlarına húrmet, watangá muxabbat, ǵárezsizlik ideyalarına sadıqlıq ruwxında tárbiyalaw, xalıqlar doslıǵın hám tatıwlıǵın bekkemlew, elimizde júrgizilip atırǵan barlıq reformalardıń ózeǵi bolıp tabıladı-degen edi elimizdın birinshi prezidenti İ.A.Karimov óziniń “Ruwxıylıq insannın, mámlekettiń kúsh qúdireti” - atamasındaǵı miynetinde.

Shınında da Ózbekistan ǵárezsizlikke eriskennen soń jaslardı ádep-ikramlılıqqa tárbiyalawda ata-baba násiyatlarınan, bay miyraslardan paydalanıwǵa jol ashıldı. Solardıń biri xalıqtın kórkem óneri dóretpeleri jaslardı ádep-ikramlı etip tárbiyalawda xalıq milliy qosıqların tutqan ornı oǵada ullı. Mısalı: balalardı muzikalıq jaqtan tárbiyalaǵanda olardı kompozitorlardın dóretpeleri menen tanıstırıwdıń áhmiyeti óz aldına.

Milliy dástúrler tariyxıy dáwirlerde qalıpleskeni sebepli muzika sabaǵında milliy qosıqlarımız, oyunlarımız xalıqtın mádeniyatı menen tıǵız baylanısta.

Hár qanday muzikalıq shıǵarma adamnıń ishki dúnyasına qozǵaw saladı, estetikalıq jaqtan tásir etiw menen birge, adamlardıń kewil xoshın ortaqlastırıp, olardıń qarım-qatnas quralı bolıp esaplanadı.

Qaraqalpaq milliy qosıqları, ayaq oyınları jas áwladlardı haqıyqıy insan etip tárbiyalawda ayırıqsha orınǵa iye. Muzıka arqalı hár tárepleme tárbiyalawda tálım-tárbiya birligin támiyinlew, kórgizbeli qurallardan paydalanıw awızeki dóretpeler hám milliy qosıqları, ayaq oyınlar arqalı ádep-ikramlılıq, mehir - muxabbat, watanǵa sadıqlıq siyaqlı páziyetler qalıplesip baradı.

Muzıka tárbiyası tarıyxıy xarakterge iye bolıp jámiyettiń rawajlanıwı menen tıǵız baylanıslı boladı. Mısalı qosıq arqalı balanıń ata-anaǵa, óz jaqınlarına, tuwılǵan jerine watanǵa mehir-muxabbat sezim tuyǵılarnı oyatıwshı qural sıpatında seziledi.

Muzıka baslawısh klass oqıwshılarınıń tárbiyasında úlken áhmiyetke iye. Sebebi bul waqıtta úyreniletuǵın qosıqlardıń tematıkası belgili bir maqsetke qaratılǵan boladı. olar: Watan haqqında, ana haqqında, jıl máwsimleri, bayramlar, úy háywanları hám taǵı basqalar haqqında bolıwı múmkin.

Házirgi kúnde bilimlendiriw xızmetkerleri aldında jas áwladta joqarı ilimiy kóz-qarastı qalıplestiriw zaman talapları menen teń qádem qoyatuǵın erkin pikirleytuǵın jas áwladtı tárbiyalaw wazıypaları tur. Prezidentimiz sózi menen aytqanda “májburıy kónlikpeler ornına sanalı tártip” bolıwı kerek. Oqıtıwshınıń bas wazıypası oqıwshılarda ǵárezsiz pikir júritiw kónlikpelerin payda etiwden ibarat. Ǵárezsiz pikirlew tiykarında insan dúnyanıń jańa kórinisin kóz aldına keltiredi, jańalıqlar dóretdi, dóretiwshilik qıladı, jámiyetimizde bolıp atırǵan processlerdi óz oy-pikirinen ótkizedi. Jaslardı erkin ǵárezsiz pikirlewge úyretter ekenbiz, olardı óz aqlı, pikiri menen ǵárezsiz turmıs keshiriwge tayarlaymız.

Jaslardı bunday ruwxta tárbiyalaw bilimlendiriwdiń tiykarǵı maqseti bolıp esaplanadı. “Jasında berilgen bilim-tasqa oyılǵan naǵıs” deydi dana xalqımız. Sonlıqtan birinshi gezekte baslawısh klass oqıwshılarınıń qızıǵıwshılıǵın, intasın arttırıw lazım. Bul orında mekteptiń tutqan ornı girewli. Sebebi mekteptiń tiykarǵı wazıypası keń maǵlıwmatlı, hár tárepleme rawajlangan insanlardı tárbiyalawdan, oqıwshılardı oqıw jobasındaǵı hár bir pánge baylanıslı tereń hám puxta bilimler menen qurallandırwıdan ibarat.

Baslawısh klassta oqıwshılardıń oqıwǵa bolǵan qızıǵıwshılıǵın oyatıwda oqıtıwshınıń kásiplik sheberligi, yaǵnıy sabaqtı qızıǵarlı etip óte alıwı, balanı ózine tarta biliwi úlken áhmiyetke iye. Belgili bolǵanıday muzıka óziniń sezımtallıǵı arqalı balalardıń ıqlasın ózine tartıp, aqıl-oy pikirlew seziminiń qalıplesiwine bir qansha tásin tiygizedi. Muzıka sabaǵı tárbiya sabaǵı delinedi. Sonlıqtanda “Muzikalıq tárbiyasız balanıń sana-sezimin, aqıl-oyın rawajlandırıwǵa erise almaymız” degen edi ataqlı pedagog V.A.Suxomlinskiy. Demek muzıka sabaǵı baslawısh klass oqıwshılarınıń hár tárepleme rawajlanımında tiykar boladı desek qátelespeymiz. Muzıka biziń ómirimizde keń orındı ielegen, insan shaxsın hár tárepleme rawajlandırıwda hám kamal taptırıwda áhmiyetli orındı tutatuǵın kórkem óner túrleriniń birinen bolıp esaplanadı.

Al muzıka tárbiyası bolsa, gózzallıq tárbiyasınıń tiykarǵı hám quramalı sıpatlarınan biri, ol átirapımızdaǵı barlıq gózzallıqlardı tuwrı qabıl etiwge hám onı qádirllewge úyretedi. Sonlıqtan da jas áwladqa gózzallıq haqqında tárbiya beriwde ulıwma bilim beretuǵın mekteplerdegi muzıka sabaqlarınıń ótiliwı úlken áhmiyetke ie. Sebebi jas óspirimler, jaslar gózzallıqtı seziniwdi, kórkem

ónerdiń álwan túrli sırların túsiniwdı hám qádirlawdı, hám onnan ilhám alıwdı dáslep mektepten úyrenedi.

Qaraqalpaq muzıka mádeniyatı eski hám bay tarıyxqa ie. Onıń mazmunında xalqımızdıń milliy ruwxıyatı, joqarı insanıy páziyetleri gárezsizlik ushın gúresi hámde arızıw úmitleri bayan etiledi. Bul ullı mánawiyatımız jas áwladtıń mádeniyatı hám milliy ańınıń payda bolıwına jaqsı qural bolıp esaplanadı.

Muzıka tálim-tárbiyasınıń maqseti jas áwladtı milliy muzıka mıyrasımızǵa iyelik ete alatuǵın hámde ulıwma muzıka baylıǵımızdı tıńlay alatuǵın mádeniyatlı insan dárejesinde ósiriwden ibarat. Bunda oqıwshılar muzıka kórkem ónerin barlıq gózzallıqları menen úyreniwleri, kópshilik bolıp qosıq aytıw, ayaq-oyın oynaw hám dóretiwshilik kónlikpelerin payda etiw hám rawajlandırıw tiykarǵı maqsetlerdiń biri bolıp esaplanadı.

Bunıń ushın hár bir oqıwshınıń muzıkaǵa bolǵan qızıǵıwshılıǵın rawajlandırıp, muzıkaǵa bolǵan mehrin hám ıqlasın arttırıw, muzıkadan zárúr bilim hám ámeliy kónlikpeler shegarasın payda etiw, ziyrek oqıwshılardıń muzıkalı rawajlanıwı ushın zárúr jaǵdaylar jaratıp beriw menen olardıń talabın qanaatlandıırıw muzıka tálim - tárbiyasınıń tiykarǵı wazıypası bolıwı lazım.

Muzıkalıq tárbiya bul-muzıkalıq óneri arqalı tásiiri balanıń jeke basın yaǵnıy muzıkalıq intasın, estetikalıq kóz-qarasın qalıplestiriw degen sóz. Balalardı gózzallıqqa, ádep-ikramlılıqqa tárbiyalawda mekteptegi muzıka sabaǵınıń áhmiyeti úlken.

Muzıka sabaǵı balalarda sezgirlikti, shaqqanlıqtı, qosıqlardı durıs aytıwdı, muzıkaǵa degen qızıǵıwshılıqtı, súyispenshilikti tárbiyalaydı. Balalardı hár túrli muzıkalıq shıǵarmalar menen tanıtırıp, olardıń muzıkalıq tásirlerin bayıadı. Baslawısh klasslarda muzıka sabaǵında balalardı qosıq aytıwdıń ápiwayı túrine hám usıǵan say háreketler islewge úyretiwimiz kerek.

REFERENCES

1. Esemuratov B. DEVELOPMENT OF CHILDREN'S CREATIVITY ON THE BASIS OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGY AS AN EXAMPLE OF KARAKALPAK FOLK SONGS //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 835-840.
2. Esemuratov B. EDUCATION OF YOUNG PEOPLE TO PATRIOTISM, COURAGE, AND FREEDOM THROUGH SPOONS PERFORMED BY OTHERS //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 197-202.
3. Ospanova R. THE SITUATION OF USING THE CREATIONS OF COMPOSER MUKHTOR ASHRAFIY AND DONI ZOKIROV IN MUSIC LESSONS //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 190-196.
4. Ospanova R. WAYS OF DEVELOPMENT AND IMPROVEMENT OF MUSIC EDUCATION PEDAGOGY //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 822-828.
5. Jiyenbaevich M. I. The evolution of music pedagogy of the karakalpak people: Historical and theoretical aspects //Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities. – 2021. – T. 11. – №. 10. – C. 27-32.
6. Jiyenbaevich M. I. Competence-based approach in higher musical and professional education //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2022. – T. 12. – №. 4. – C. 42-47.

7. Moyanov I. TRAINING AND DEVELOPMENT OF ART PERSONNEL //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 9. – С. 65-69.
8. Jiyenbaevich M. I. COMPETENCE-BASED APPROACH IN HIGHER MUSICAL AND PROFESSIONAL EDUCATION //PROMINENCE OF INFORMATION BASES& MEDIA ASSESSMENTS IN THE POST CONFLICT MARKETING ENVIRONMENT.
9. Moyanov I. TRAINING AND DEVELOPMENT OF ART PERSONNEL //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 9. – С. 65-69.
Моянов Ы. Д. ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚИ МУСИҚИЙ ПЕДАГОГИКАСИНИНГ ТАРИХИЙ-НАЗАРИЙ ЖИХАТЛАРИ //Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2021. – №. 5.
10. Моянов Ы. Д. ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚИ МУСИҚИЙ ПЕДАГОГИКАСИНИНГ ТАРИХИЙ-НАЗАРИЙ ЖИХАТЛАРИ //Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2021. – №. 5.
11. Тажимуратова Ш. С. САНЪАТШУНОСЛИК ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШ ОРҚАЛИ ТАЛАБАЛАРНИНГ МУСТАҚИЛ ИШЛАШ КЎНИКМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. – 2023.
12. Saginbaevna T. S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development. – 2022. – Т. 9. – С. 386-392.
13. Tajimuraova S. S. INFORMATION AND COMMUNICATIONS IN MANAGEMENT //Journal of Integrated Education and Research. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 509-511.
14. Tajimuratova Shakhnoza Saginbaevna. (2022). MANAGEMENT AND STUDY OF CULTURE AND ART. Web of Scientist: International Scientific Research Journal, 3(1), 758–762.
15. Sag'inbaevna, T. S. (2023). Cultural Life in Uzbekistan during the Years of Independence. Spanish Journal of Innovation and Integrity, 18, 39-41.
16. Ануаровна О. Р. ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚ КУЙЛАРИ ВОСИТАСИДА БОЛАЛАР ИЖОДҚОРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ. – 2023.
17. Anuarovna U. E. IMPROVING THE MECHANISMS OF EDUCATING STUDENTS IN THE SPIRIT OF INTER-ETHNIC HARMONY BASED ON NATIONAL MUSIC IN THE CONDITIONS OF ETHNO-CULTURAL RELATIONS //International Journal of Advance Scientific Research. – 2023. – Т. 3. – №. 09. – С. 329-333.
18. БОЛАЛАР Қ. Х. К. В., РИВОЖЛАНТИРИШ И. MODERN SCIENCE AND RESEARCH //MODERN SCIENCE. – 2023. – Т. 2181. – С. 3906.
19. Ospanova R. DEVELOPMENT OF CHILDREN'S CREATIVITY THROUGH BLACK FOLK SONGS //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 9. – С. 70-73.
20. Nawrizbaeva A. A. THE PERFORMANCE SKILLS OF KARAKALPAK BAKSHIS //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 906-910.
21. Muxammetdinova L. THE DEVELOPMENT OF THE ART OF GIVING IN NORTHERN PAKISTAN AS AN EXAMPLE OF THE YEARS OF INDEPENDENCE //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 9. – С. 74-78.

22. Maxamatdinovna M. L. FOLKLORE AS A SPECIAL FORM OF CREATIVITY //International Journal of Advance Scientific Research. – 2023. – Т. 3. – №. 09. – С. 282-284.
23. Makhammatdinovna M. L. As a Means of Providing Aesthetic Education to the Students of the Art of Embroidery //Vital Annex: International Journal of Novel Research in Advanced Sciences. – 2023. – Т. 2. – №. 3. – С. 149-152.
24. Askarova Z., Maxamatdinova L. Ceremonies Solemnly Held in Connection with Public Holidays //Miasto Przyszłości. – 2022. – Т. 27. – С. 181-183.
25. Махамматдинова Л. ЎЗБЕК ВА ҚОРАҚАПОҚ МУСИҚА МАДАНИЯТИНИНГ РИВОЖЛАНИШИДА БАСТАКОРЛАРИНИНГ ҚЎШГАН ҲИССАСИ //Oriental Art and Culture. – 2022. – Т. 3. – №. 2. – С. 782-786.
26. Saginbaevna T. S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development. – 2022. – Т. 9. – С. 386-392.
27. Tajimuraova S. S. INFORMATION AND COMMUNICATIONS IN MANAGEMENT //Journal of Integrated Education and Research. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 509-511.
28. Есанов М. ФОРМИРОВАНИЕ НРАВСТВЕННЫХ КАЧЕСТВ ЛИЧНОСТИ СРЕДСТВАМИ МУЗЫКИ //Oriental Art and Culture. – 2023. – Т. 4. – №. 1. – С. 719-725.
29. Ayapova K., Yesanov M. Organization of Music Lessons by the Teacher in Various Ways //Miasto Przyszłości. – 2022. – Т. 27. – С. 189-191.
30. Esanov M., Ametov A. DOIRA SAN'ATINING RIVOJLANISHI VA TARIXI //Oriental Art and Culture. – 2022. – Т. 3. – №. 2. – С. 729-733.
31. Есанов М. Знание особенностей воздействия музыкального искусства на человека //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 12. – С. 767-771.
32. Есанов М. О. ЎЗБЕК ХАЛҚ ЧОЛФУЛАРИДА ИЖРОЧИЛИК ТАРИХИ //Oriental Art and Culture. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 578-584.
33. Nawrizbaeva A. A. BAQSI, SÁZENDE GENJEBAY TILEWMURATOV'TÍN ACTQARÍWSHÍLÍQ METHODS //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 218-223.